

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NAM CẦN THƠ**

TRẦN THỊ THẨM THƯỜNG

**KHẢO SÁT TÌNH HÌNH SỬ DỤNG THUỐC ĐIỀU TRỊ
ĐÁI THÁO ĐƯỜNG TÍP 2 TRÊN BỆNH NHÂN ĐIỀU TRỊ
NGOẠI TRÚ TẠI TRUNG TÂM Y TẾ THÀNH PHỐ
LONG XUYỀN NĂM 2023**

ĐỀ ÁN THẠC SĨ DƯỢC HỌC

CẦN THƠ, NĂM 2025

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NAM CẦN THƠ**

TRẦN THỊ THẨM THƯƠNG

**KHẢO SÁT TÌNH HÌNH SỬ DỤNG THUỐC ĐIỀU TRỊ
ĐÁI THÁO ĐƯỜNG TÍP 2 TRÊN BỆNH NHÂN ĐIỀU TRỊ
NGOẠI TRÚ TẠI TRUNG TÂM Y TẾ THÀNH PHỐ
LONG XUYỀN NĂM 2023**

**NGÀNH: DƯỢC LÝ VÀ DƯỢC LÂM SÀNG
MÃ SỐ: 8720205**

ĐỀ ÁN THẠC SĨ DƯỢC HỌC

**NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:
TS. DS. ĐỖ VĂN MÃI**

CẦN THƠ, NĂM 2025

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành đến TS.DS. Đỗ Văn Mãi vì đã tận tình hướng dẫn, góp ý chuyên môn và định hướng nghiên cứu trong suốt quá trình thực hiện đề án.

Tôi xin gửi lời cảm ơn đến Trung tâm Y tế thành phố Long Xuyên đã tạo điều kiện thuận lợi và hỗ trợ cho quá trình khảo sát cũng như thu thập dữ liệu.

Tôi xin được gửi lời cảm ơn đến Thầy Cô trong Hội đồng nhận xét góp ý đề án tốt nghiệp Dược lý và Dược lâm sàng cùng toàn thể các thầy cô trường Đại học Nam Cần Thơ nói chung, Khoa sau Đại học và Khoa Dược nói riêng, những người thầy, người cô nhiệt huyết, yêu nghề và luôn tận tâm với học viên.

Cuối cùng, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến gia đình và bạn bè đã luôn động viên tinh thần, luôn đồng hành cùng tôi, giúp đỡ tôi hoàn thành báo cáo đề án này.

TP. Cần Thơ, ngày 30 tháng 06 năm 2025

Tác giả đề án

TRẦN THỊ THẨM THƯƠNG

LỜI CAM ĐOAN

Tôi tên Trần Thị Thắm Thương, là học viên trình độ Thạc sĩ ngành Dược lý và Dược lâm sàng, khóa 2022 - 2024, xin cam đoan:

- Quyền đề án là do tôi tự thực hiện;
- Các tài liệu tham khảo được tôi xem xét, chọn lọc kỹ lưỡng, trích dẫn và liệt kê tài liệu tham khảo đầy đủ;
- Kết quả trình bày trong đề án được hoàn thành dựa trên kết quả nghiên cứu của tôi và các kết quả nghiên cứu này chưa được dùng cho bất kỳ đề án nào cùng cấp khác.

TP. Cần Thơ, ngày 30 tháng 06 năm 2025

Tác giả đề án

TRẦN THỊ THẨM THƯƠNG

MỤC LỤC

Danh mục chữ viết tắt	i
danh mục các bảng	ii
danh mục các hình, biểu đồ.....	iv
TÓM TẮT	v
ABSTRACT	vi
MỞ ĐẦU	vii
Chương 1. TỔNG QUAN	1
1.1 Đại cương về bệnh đái tháo đường	1
1.2 Cơ chế bệnh sinh	4
1.3 Điều trị đái tháo đường típ 2	6
1.4 Thuốc điều trị đái tháo đường típ 2.....	11
1.5 Tính hợp lý trong sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2	13
1.6 Một số nghiên cứu liên quan trong và ngoài nước.....	15
1.7 Giới thiệu sơ lược về trung tâm y tế.....	18
Chương 2. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP	19
2.1 Đối tượng nghiên cứu.....	19
2.2 Phương pháp nghiên cứu.....	19
2.3 Nội dung nghiên cứu.....	20
2.4 Cơ sở và tiêu chí đánh giá tính hợp lý	25
2.5 Kiểm soát sai số	27
2.6 Phương pháp xử lý số liệu nghiên cứu.....	27
2.7 Đạo đức trong nghiên cứu	27
Chương 3. KẾT QUẢ	28
3.1 Mô tả tình hình sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 trên bệnh nhân điều trị ngoại trú tại Trung tâm Y tế Thành phố Long Xuyên năm 2023	28
3.2 Phân tích tính hợp lý và một số yếu tố liên quan trong việc sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 không hợp lý trên bệnh nhân điều trị ngoại trú tại Trung tâm Y tế Thành phố Long Xuyên năm 2023.....	32

Chương 4. THẢO LUẬN	35
4.1 Tình hình sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 trên bệnh nhân điều trị ngoại trú tại Trung tâm Y tế Thành phố Long Xuyên năm 2023	35
4.2 Tính hợp lý và một số yếu tố liên quan trong việc sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 không hợp lý trên bệnh nhân điều trị ngoại trú tại Trung tâm Y tế Thành phố Long Xuyên năm 2023.....	44
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	50
Tài liệu tham khảo.....	ix
phụ lục	xvi

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Từ tiếng Anh	Nghĩa tiếng Việt
ADA	American diabetes association	Hiệp hội Đái tháo đường Hoa Kỳ
DPP-4i	Dipeptidyl Peptidase-4 Inhibitors	Thuốc ức chế enzym Dipeptidyl Peptidase-4
ĐTĐ	diabetes	Đái tháo đường
GLP-1 RA	Glucagon-Like Peptide-1 Receptor Agonists	Thuốc đồng vận thụ thể GLP-1
HbA1c	Hemoglobin A1c	Hemoglobin gắn vào glucose tế bào
IDF	International Diabetes Federation	Liên đoàn Đái tháo đường Quốc tế
SGLT2i	Sodium-Glucose Co-Transporter 2 Inhibitors	Thuốc ức chế kênh đồng vận chuyển natri-glucose 2
WHO	World health organization	Tổ chức y tế thế giới

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1. Tiêu chuẩn chẩn đoán đái tháo đường típ 2 theo Bộ y tế năm 2020	3
Bảng 1.2. Mục tiêu điều trị tại Việt Nam.....	7
Bảng 1.3. Mục tiêu kiểm soát đường huyết theo Hiệp Đái tháo đường Hoa kỳ năm 2024	8
Bảng 1.4. Thay đổi lối sống theo Bộ Y tế 2020.....	9
Bảng 1.5. Thuốc tiêm insulin	12
Bảng 1.6. Thuốc nhóm biguanid	12
Bảng 1.7. Thuốc nhóm sulfonyleurea	12
Bảng 1.8. Thuốc nhóm ức chế enzyme Dipeptidyl Peptidase-4	13
Bảng 1.9. Thuốc nhóm ức chế kênh đồng vận chuyển natri – glucose 2.....	13
Bảng 1.10. Thuốc nhóm thiazolidindione	13
Bảng 1.11. Thuốc nhóm ức chế alpha-glucosidase.....	13
Bảng 1.12. Thuốc dạng phối hợp hoạt chất	13
Bảng 2.1. Liều dùng và tần suất dùng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 các theo khuyến cáo.....	26
Bảng 3.1. Phân bố nhóm tuổi	28
Bảng 3.2. Giới tính	28
Bảng 3.3. Số lượng bệnh mắc kèm	28
Bảng 3.4. Bệnh mắc kèm	29
Bảng 3.5. Các nhóm thuốc được sử dụng trong quá trình điều trị.....	29
Bảng 3.6. Tỷ lệ các hoạt chất sử dụng trong quá trình điều trị	30
Bảng 3.7. Tỷ lệ đơn thuốc sử dụng các phác đồ (n=312)	31
Bảng 3.8. Tỷ lệ đơn thuốc sử dụng phác đồ đơn trị liệu (n=312)	31
Bảng 3.9. Tỷ lệ đơn thuốc sử dụng phác đồ phối hợp 2 nhóm thuốc (n=312)	31
Bảng 3.10. Tỷ lệ đơn thuốc sử dụng phác đồ phối hợp 3 nhóm thuốc (n=312)	32
Bảng 3.11. Số lượng thuốc trong đơn thuốc	32
Bảng 3.12. Tính hợp lý trong sử dụng thuốc	33

Bảng 3.13. Một số yếu tố liên quan đến tính không hợp lý trong sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2	33
--	----

DANH MỤC CÁC HÌNH, BIỂU ĐỒ

Hình 1.1. Sơ đồ chẩn đoán đái tháo đường típ 2.....	3
Hình 1.2. Phác đồ đái tháo đường típ 2 theo Bộ Y tế 2020	10
Hình 1.3. Phác đồ điều trị ĐTĐ típ 2 theo ADA 2024	11

TÓM TẮT

Đặt vấn đề: Đái tháo đường là bệnh mạn tính ngày càng phổ biến, đặc biệt ở người cao tuổi. Việc điều trị bằng thuốc hợp lý đóng vai trò then chốt trong kiểm soát đường huyết và phòng ngừa biến chứng. Với thực trạng trên, để góp phần nâng cao tính an toàn, hợp lý và hiệu quả trong sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2, đề tài “Khảo sát tình hình sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 trên bệnh nhân điều trị ngoại trú tại Trung tâm Y tế Thành phố Long Xuyên năm 2023” đã được thực hiện.

Mục tiêu nghiên cứu: (1) Mô tả tình hình sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 trên bệnh nhân điều trị ngoại trú tại Trung tâm Y tế Thành phố Long Xuyên năm 2023. (2) Phân tích tính hợp lý và một số yếu tố liên quan trong việc sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 không hợp lý trên bệnh nhân điều trị ngoại trú tại Trung tâm Y tế Thành phố Long Xuyên năm 2023. **Đối tượng và phương pháp nghiên cứu:** Nghiên cứu mô tả cắt ngang hồi cứu 312 đơn thuốc từ ngày 01/01 đến 31/12/2023 tại Trung tâm Y tế thành phố Long Xuyên. **Kết quả:** Insulin là nhóm thuốc được sử dụng phổ biến nhất chiếm tỷ lệ 86,5%. Phác đồ đa trị liệu (64,4%) cao hơn so với phác đồ đơn trị liệu (35,6%). Trong đó, phác đồ phối hợp 2 nhóm thuốc chiếm tỷ lệ cao nhất là 60,9%. Tỷ lệ sử dụng thuốc hợp lý chiếm 92,3%. Các yếu tố liên quan đến kê đơn chưa hợp lý gồm số lượng bệnh mắc kèm, bệnh mạch vành và chỉ định ($p \leq 0,05$). **Kết luận:** Việc sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 tại Trung tâm Y tế thành phố Long Xuyên nhìn chung hợp lý, đặc biệt là việc sử dụng insulin chiếm ưu thế, phù hợp với đặc điểm dân số bệnh nhân lớn tuổi hoặc điều trị lâu dài. Tuy nhiên vẫn cần tăng cường cá thể hóa điều trị và giám sát kê đơn.

Từ khóa: Đái tháo đường típ 2, thuốc điều trị đái tháo đường típ 2, hợp lý

ABSTRACT

Background: Diabetes is a progressively common chronic disease, especially among older adults. Rational medication treatment plays a key role in controlling blood sugar levels and preventing long-term complications. Given this situation, to contribute to enhancing the safety, rationality, and effectiveness in the use of medication for treating type 2 diabetes, the topic "Survey on the use of medication for treating type 2 diabetes in outpatients at Long Xuyen City Medical Center in 2023" has been implemented. **Objectives:** (1) Describe the situation of using medication for treating type 2 diabetes in outpatients at Long Xuyen City Medical Center in 2023. (2) Analyze the rationality and some related factors in the irrational use of medication for treating type 2 diabetes in outpatients at Long Xuyen City Medical Center in 2023. **Methods:** A cross-sectional retrospective study of 312 prescriptions from January 1 to December 31, 2023, at Long Xuyen City Health Center. **Results:** Insulin is the most commonly used group of drugs, accounting for 86.5%. The multi-drug regimen (64.4%) is higher than the single-drug regimen (35.6%). Among them, the combination regimen of 2 groups of drugs accounts for the highest proportion at 60.9%. The rate of rational drug use is 92.3%. Factors related to irrational prescribing include the number of comorbidities, coronary artery disease, and indications ($p \leq 0.05$). **Conclusion:** The use of medications for treating type 2 diabetes at Long Xuyen City Medical Center is generally rational, especially with the predominant use of insulin, appropriate for the elderly patient population or long-term treatment. However, there is still a need to enhance treatment individualization and prescription monitoring.

Keywords: Diabetes type 2, diabetes type 2 medications, rationality

MỞ ĐẦU

Đái tháo đường típ 2 là một bệnh lý rối loạn chuyển hóa mạn tính, đặc trưng bởi tăng glucose huyết do đề kháng insulin và giảm tiết insulin từ tế bào beta tuyến tụy. Đây là dạng đái tháo đường phổ biến nhất, chiếm khoảng 90–95% tổng số ca mắc trên toàn cầu. Bệnh tiến triển âm thầm nhưng có thể gây ra các biến chứng nghiêm trọng như tim mạch, thận, thần kinh và mắt nếu không được kiểm soát đúng cách, khiến nó trở thành một gánh nặng y tế công cộng toàn cầu. Các yếu tố nguy cơ bao gồm thừa cân, ít vận động và yếu tố di truyền. Tuy nhiên, bệnh có thể được phòng ngừa hoặc trì hoãn thông qua thay đổi lối sống lành mạnh như duy trì cân nặng hợp lý, ăn uống khoa học và tăng cường hoạt động thể chất.¹

Việt Nam nằm trong nhóm nước có tỷ lệ mắc bệnh đái tháo đường tăng nhanh hiện nay. Khảo sát quốc gia năm 2022 trên 5.244 người ở trong độ tuổi 30-69 ghi nhận tỷ lệ mắc bệnh đái tháo đường là 7,3% và 17,9% tiền đái tháo đường.²

Điều trị đái tháo đường típ 2 phải theo dõi lâu dài, đồng thời phối hợp giữa thay đổi lối sống và sử dụng thuốc. Theo Hướng dẫn điều trị của Bộ Y tế năm 2020, việc lựa chọn thuốc cần dựa trên chỉ số HbA1c, đặc điểm lâm sàng của bệnh nhân, khả năng dung nạp thuốc và bệnh lý đi kèm.³ Theo nghiên cứu của Nguyễn Quốc Hùng và cộng sự⁴ (2024) tỷ lệ hợp lý chung của đơn thuốc là 86,8%; chỉ định hợp lý (100%), số lần dùng hợp lý (100%), liều dùng hợp lý (99,5%), thời điểm dùng thuốc hợp lý (96,8%), thời điểm dùng thuốc so với bữa ăn hợp lý (96,3%).

Trung tâm Y tế thành phố Long Xuyên là đơn vị tuyến thành phố tiếp nhận điều trị ngoại trú số lượng lớn bệnh nhân đái tháo đường. Cùng với sự gia tăng tỷ lệ mắc bệnh và sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 hợp lý, đặc biệt trong điều trị ngoại trú đã trở thành một thách thức lớn trong việc điều trị cho bệnh nhân. Với thực trạng trên, để góp phần nâng cao tính an toàn, hợp lý và hiệu quả trong sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2, đề tài ***“Khảo sát tình hình sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 trên bệnh nhân điều trị ngoại trú tại Trung tâm Y tế Thành phố Long Xuyên năm 2023”*** đã được thực hiện.

Mục tiêu tổng quát

Khảo sát tình hình sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 trên bệnh nhân điều trị ngoại trú tại Trung tâm Y tế Thành phố Long Xuyên năm 2023.

Mục tiêu cụ thể

1. Mô tả tình hình sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 trên bệnh nhân điều trị ngoại trú tại Trung tâm Y tế Thành phố Long Xuyên năm 2023.

2. Phân tích tính hợp lý và một số yếu tố liên quan trong việc sử dụng thuốc điều trị đái tháo đường típ 2 không hợp lý trên bệnh nhân điều trị ngoại trú tại Trung tâm Y tế Thành phố Long Xuyên năm 2023.